

Anglický jazyk ako lingua franca (ELF – English as Lingua Franca)
Petra Jesenská

Kľúčové slová: angličtina ako lingua franca, najpoužívanejší jazyk, hybridné jazyky, ELF – English as Lingua Franca, Basic English, gambits, univerzálny jazyk, pokusy vytvoriť umelý jazyk, rovnosť jazykov v EÚ, inojazyčné vplyvy, medzinárodná angličtina, britská varieta

Na celom svete je približne 370 miliónov obyvateľov, pre ktorých je angličtina materinským jazykom, pre ďalších 300 miliónov ľudí je druhým jazykom. Niekoľko sto miliónov komunikantov používa angličtinu v cestovnom ruchu, na obchodných rokovaníach, v medzinárodných univerzitných programoch a v mnohých ďalších oblastiach tretieho sektora, pre ktoré sa angličtina stala lingua franca. Krupa-Genzor (1996, s. 73) uvádzajú, že od 50. rokov 20. storočia stúpila znalosť anglického jazyka vo svete o 40 % a rady jej používateľov sa naďalej rozširujú. Angličtina je jednoznačne geograficky najrozšírenejší jazyk na svete: po anglicky sa hovorí na všetkých kontinentoch sveta. Podľa Berdičevského¹ (Bálintová, 2003, s. 57) je najpoužívanejším jazykom sveta čínština, za ňou nasleduje anglický jazyk, na treťom mieste sa umiestnila ruština, za ktorou nasledujú jazyky španielčina, hindčina, arabčina, portugalčina, bengálčina, nemčina a desiatku najpoužívanejších jazykov uzatvára japončina. V predchádzajúcej formulácii tvrdíme, že angličtina je najrozšírenejšia, ale v nasledujúcej sentencii ju radíme za čínsky jazyk, pretože medzi najrozšírenejším a najpoužívanejším jazykom sú malé rozdiely. Pod najrozšírenejším jazykom mienime najčastejšie používaný materinský jazyk a zároveň jazyk dorozumievania medzi komunikantmi, ktorých materinským jazykom nie je angličtina. Za najpoužívanejší jazyk považujeme ten, ktorým hovorí najvyšší počet používateľov materinského jazyka.

V Mistríkovej Encyklopédii jazykovedy (1993, s. 265) sa dozvedáme, že pod pojmom lingua franca sa pôvodne rozumel zmiešaný jazyk s prvkami arabčiny a iného jazyka a v stredoveku sa používal v prístavoch Stredozemného mora. Terminus technicus sa postupom času rozšíril na všetky tzv. hybridné jazyky, pretože z pragmaticko-komunikačného hľadiska to bolo nevyhnutné a pre komunikantov pochádzajúcich z rôznych etníc a jazykových komunit praktické. Dnešná lingua franca je práve angličtina, ktorá sa stáva akýmsi esperantom dnešných čias. Je zrejme, že minimálne v európskom priestore zastáva angličtina miesto, ktoré v minulých storočiach patrilo latinčine.

Je nanajvýš pravdepodobné, že aj slovenská exekutíva (vláda a vládne inštitúcie) bude vďaka rastúcim kontaktom so zahraničím čím ďalej tým viac konfrontovaná so zahraničnými hovoriacimi, ktorých materinským alebo druhým jazykom bude práve angličtina.

Nemalý vplyv na prienik anglickej lexiky do materinských jazykov má jazyk internetu a informačných technológií, aj keď najnovšie prieskumy týkajúce sa využívania internetu ukazujú, že internet je na Slovensku dostupný len 7 % obyvateľov a v Českej republike 15 %, kým v Spojených štátoch využíva internet približne 50 % obyvateľstva (Bálintová, 2003).

V lingvistike sa diferencuje medzi štúdiom angličtiny ako cudzieho jazyka (EFL – English as a Foreign Language) na komunikáciu s hovoriacimi, pre ktorých je angličtina materinským jazykom a medzi štúdiom angličtiny ako lingua franca – dorozumievací jazyk (ELF – English as Lingua Franca) na komunikáciu s hovoriacimi, ktorých materinským jazykom je iný jazyk ako angličtina.

Všimnime si bližšie niektoré špecifické črty ELF – angličtiny ako lingua franca. Všeobecným cieľom výučby angličtiny ako cudzieho jazyka je dosiahnutie jazykovej zdatnosti na úrovni ideálneho rodeného hovoriaceho. Avšak pri výučbe ELF sa používa pragmatickejší prístup, ktorý si kladie za cieľ efektívnosť/úspešnosť komunikácie, ktorá samozrejme závisí od jej interlokútorov. Zjednodušene povedané: Angličan takmer nevedomky prispôsobí svoj jazyk (gramatiku, lexiku, dikciu a tempo reči) úrovni svojho zahraničného poslucháča. Pre hovoriaceho, ktorý nie je Angličan a hovorí s tiež nie rodeným Angličanom je oveľa dôležitejšie, aby jeho poslucháč pochopil obsah výpovede ako to, aby ako hovoriaci vedel hovoriť dokonalou angličtinou. Niektoré „chyby“ vo výslovnosti ako napr.: nepoužívanie fonémy schwa (@) robia angličtinu zrozumiteľnejšou pre zahraničných hovoriacich. Na druhej strane si treba uvedomiť fakt, že hovoriaci (napr. aj rodený Angličan) môže z lepšieho ovládania jazyka vyťažiť konkurenčné výhody.

V medzinárodnom prostredí používajú angličtinu ako dorozumievací jazyk (ELF) najmä odborníci a vedci, ktorí už dôverne poznajú odborný obsah problematiky ako aj jeho príslušnú lexiku (resp. terminológiu).

V skratke možno povedať, že angličtina ako dorozumievací jazyk (ELF), je taká rôznorodá ako sú rôznorodí jej používatelia. Hovoríme vlastne o značne zjednodušenom systéme jazyka, ktorého predchodcom bol tzv. *language stripped bare*, ktorý rozvinul britský lingvista Charles Ogden v 30. rokoch 20. storočia a pomenoval ho *Basic English*. BASIC je akronymom slov *British – American – Scientific – International – Commercial*. Ogden zredukoval slovnú zásobu na 600 substantív, 150 adjektív a 100 tzv. štruktúrálnych výrazov (zámená, predložky atď.). Ide o veľmi zredukovanosť normálnu anglickú gramatiku. Ogdenov *Basic English* sa síce nestala medzinárodným jazykom ako si to sám autor predstavoval, ale medzičasom vznikol nenormatívnym spôsobom podobný jazyk – ELF.

---

¹ A. Berdičevský: Seminár pre učiteľov ruského jazyka, Banská Bystrica, 25.11.1997

Jennifer Jenkinsová (King's College, University London) patrí k tým, ktorí sa venovali výskumu *language stripped bare*, a na základe svojho výskumu zistila, že interkultúrna komunikácia v ELF je vo všeobecnosti veľmi plodná, napriek tomu, že v nej neexistujú normy a platí, že nejasné výpovede neprerušujú konverzáciu (*let it pass* akoby povedali Angličania).

Komunikant, ktorý lepšie ovláda jazyk je väčšinou schopný rýchlo sa prispôbiť slabšiemu partnerovi v komunikácii svojou výslovnosťou, použitím gramatiky, slovnej zásoby a výstavby prehovoru alebo textu.

Musíme zdôrazniť jeden dôležitý fakt – ELF je pragmaticky zredukovaná podoba anglického jazyka, nie je to jazyk Shakespeara a Virginie Wolf(ovej), hoci paradoxne sa vyznačuje tým, že jej chýba istá „pragmatická ľahkosť“, čoho dôkazom je len zriedkavé používanie tzv. *gambits* (viet, ktoré slúžia na nadviazanie konverzácie), teda rutinných viet, pomocou ktorých sa nastoľuje téma diskusie, výrazy na prenechanie alebo prevzatie reči zdvorilým spôsobom, tempo, korekcie... Pre nerodených hovoriacich nebude absencia tejto pragmatickej ľahkosti veľkou prekážkou. Naopak, rodeným hovoriacim môžu niektoré výrazy pripadať dosť nečakané a neobratné, napríklad: *I'm afraid I don't understand...True, but...Quite simply, the question is... Are you suggesting... Excuse me, if no one objects...We're beginning to lose sight of the main point... May I draw your attention to a more important question? Perhaps we could return to your point later. Would you like to comment on the last point? Let's remember that... Don't you agree that...You will have to recognize that...Can't you see that... Even so... Granted, but... The fact of the matter is that...I take your point.*

Anglicisti (resp. anglisti) sa teda najprv musia rozhodnúť, či túto „krívajúcu“ angličtinu (formu akéhosi medzinárodného *pidginu*) majú tolerovať alebo ju odmietnuť.

Angličtina sa oddávna vyznačovala veľkou schopnosťou preberať a vstrebávať inojazyčné vplyvy: po mnohých storočiach jazykových (a kultúrnych) interakcií je to „krížený, miešaný“ jazyk s prevažujúcou germánskou gramatikou a prevažne románskou slovnou zásobou (prevažuje slovná zásoba negermánskeho pôvodu, keď s približne 75 % slovnej zásoby prevláda lexika s latinským, starofrancúzskym alebo gréckym základom). Aj táto jej otvorenosť voči prílivu inojazyčných slov prispela k jej globálnemu rozšíreniu na medzinárodný jazyk.

Latinčina ako jazyk učencov sa pričínila o niekoľko európskych jazykov, ktoré neskôr fungovali paralelne s latinčinou, aj keď spočiatku boli označované za príliš ľudové až vulgárne. Latinčina sa rozpadáva na niekoľko jazykov a podobne je tomu aj pri anglickom

jazyku. V súčasnosti nejestvuje výlučne jediná „správna“ štandardná angličtina (pojem spisovnosti angličtina nepozná, pracuje s pojmom štandard/štandardný): poznáme angličtinu britskú, americkú, austrálsku, africkú a indickú. Každá z nich sa vyznačuje istými výslovnostnými, morfológickými, gramatickými, lexikálnymi, syntaktickými, štylistickými alebo kulturologicko-spoločenskými špecifikami, no jadro slovnej zásoby majú viac menej spoločné. V rámci jednotlivých angličtín dochádza k diferenciaciám a je zrejmé, že angličtina sa „rozpadáva“ na niekoľko (druhov, štandardov, variet) angličtín v závislosti od rozmanitosti jednotlivých regiónov a používateľov jazyka.

EÚ a univerzálny jazyk

Všetky pokusy o vytvorenie jediného univerzálneho jazyka zlyhali a musíme uznať, že pri počte 6000 jazykov², majú tieto pokusy svoje opodstatnenie. Napríklad na 18 miliónov amerických Indiánov pripadá 1200 jazykov, na novej Guinei existuje okolo 400 jazykov a nárečí. V ruskom Dagestane hovorí asi 1,5 milióna obyvateľov približne 40 rôznymi jazykmi. Na ruskom polostrove Kola žije 1700 Saamov, ktorí majú svoj vlastný jazyk a písmo (Rybár, 1992, s. 61). V Ghane možno napočítať približne 45 jazykov a v Nigérii, najľudnatejšej krajine Afriky, okolo 100, v Kamerune asi 170 jazykov a dialektov. V časoch koloniálnej nadvlády fungovali ako zjednocujúce a úradné jazyky práve jazyky kolonizátorov, predovšetkým angličtina a francúzština, ktoré v mnohých štátoch so zložitou jazykovou a politickou situáciou ostávajú úradnými jazykmi aj naďalej (Pisárčiková, 1988, s. 262).

Pokusy vytvoriť jediný racionálny, umelý, logický, univerzálny či medzinárodný jazyk sú starobylé ako obdobie ľudskej spoločnosti, ktorá si začala uvedomovať nesmierny potenciál sily, s akou dokáže jazyk manipulovať ľudskou myslou. V dvadsiatom storočí dokonca istý lekár zostavil hneď niekoľko umelých jazykov, z ktorých niektoré mali slovnú zásobu 10 000 slov. Od čias F. Bacona zaznamenala ľudská spoločnosť približne 700 pokusov vytvoriť umelý jazyk.

1. Prvý výraznejší úspech však zaznamenal nemecký kňaz Schleyer, ktorému sa v roku 1879 podarilo vytvoriť „svetový jazyk“ známy ako *volapük*.
2. V roku 1907 vychádza v Martine pre Slovákov prvá učebnica *esperanta*, ktoré sa medzi slovenskými používateľmi rozšírilo a stalo sa populárnym. Za zakladateľa esperanta sa označuje Poliak dr. Lazar Ľudovít Zamenhof. Esperanto bolo pravdepodobne najúspešnejším umelým jazykom, v ktorom sa dodnes konajú

---

² Pojem jazyk nie je jednoduché definovať a odlišiť ho od nárečia (resp. nárečí). Rovnako smrť jazykov vplýva na nejednoznačnosť určiť presný počet: jazyky neustále zanikajú, najmä v Ázii, Oceánii a inde.

kongresy a do ktorého sa prekladajú literárne diela (na Slovensku napr. Sládkovičov Detvan).

3. Po esperante prichádza *ido* – akási obdoba upraveného a prepracovaného esperanta.
4. *Interlingua* (IALA³) pochádza z myšlienkovvej dielne amerického newyorského združenia v rokoch 1924 – 1951 a jej hlavným cieľom bolo nahradiť latinčinu. *Interlingua* je súborom asi 10 000 výrazov upravených z latinčiny. Združenie razilo myšlienku, podľa ktorej sa dnes latinčina opäť zjavuje vo svete – ide o jej modernizovanú formu obohatenú o mnohé výrazy z prirodzených jazykov.
5. *Basic English* (30. roky 20. storočia) je zjednodušenou verziou angličtiny, o ktorej vznik sa pričínili Ogden a Richards úpravou a zjednodušením prirodzeného jazyka (britskej a americkej angličtiny). *Basic* označuje *British-American-Internacional-Commercial* angličtinu, ktorej slovná zásoba pozostáva z 850 slov nutných na to, aby bola možná komunikácia. Paradoxom ostáva fakt, že minimálny rozsah slovnej zásoby obmedzuje komunikanta natoľko, že aj „najjednoduchšie pojmy sa vyjadrujú zložitými opismi, napr. namiesto *selfish* (sebecký) je *without thought of others* (doslova: bez myslenia na druhých), nehovoriac o extrémoch, ako je *a cut from the back end of a male cow kept on the fire log enough* (doslova: odrezok z chrbta konca samčej kravy nechaný na ohni dosť dlho) namiesto *beefsteak* (hovädzí rezeň)“ (Krupa-Genzor, 1996, s. 302).

Oficiálne jazyky EÚ a jazyková rovnosť – realita alebo chiméra?

Vstupom desiatich nových členských krajín do Európskej únie 1. mája 2004, medzi ktorými bolo aj Slovensko, sa počet oficiálnych jazykov rozšíril aj o počet ich oficiálnych úradných jazykov a celkovo sa tak zvýšil na 20. Do májového rozšírenia mala EÚ 11 oficiálnych jazykov s údajne rovnocenným postavením: angličtinu, dánčinu, finčinu, francúzštinu, gréčtinu, holandčinu, nemčinu, portugalcinu, španielčinu, švédčinu a taliančinu. Počtu oficiálnych jazykov je prispôsobený počet tlmočníkov a prekladateľov.

Žiadna z členských krajín sa dobrovoľne nemieni vzdať používania materinského jazyka, aj preto sa každý oficiálny dokument EÚ prekladá do všetkých oficiálnych jazykov. Každý piaty zamestnanec EÚ pracuje v tlmočnických službách. Uznaním írštiny ako jazyka EÚ v roku 2005 vzrástol počet jazykov v EÚ na 21 jazykov všetkých členských štátov a pri porovnaní so situáciou vo svete to nie je vysoké číslo. Napriek tomu vznikajú priestorové aj finančné problémy pri tlmočení počas pracovných euro-stretnutí. V súčasnosti pripadá v EÚ na každý

deň a jeden jazyk asi 2 000 prekladateľov a 80 tlmočníkov, ktorí sú potrební v Parlamente a iných euro-inštitúciách (samotný Parlament každodenne potrebuje minimálne 60 tlmočníkov) a orem toho si oficiálne euro-stretnutia a rokovania vyžadujú prítomnosť 700 tlmočníkov každý deň (za rok 11 000). Odhaduje sa, že s každým novým jazykom EÚ je treba prijať 110 nových prekladateľov a asi 40 tlmočníkov. V roku 2005 dosiahli výdavky spojené s prekladmi a tlmočením jeden milión eur. Z pragmatických a finančných dôvodov sa vyvíjalo úsilie na zavedenie jedného univerzálneho jazyka, ktorým sa mala stať angličtina, čo spôsobovalo obavy v radoch Francúzov a Nemcov z postupného vytrácania sa (a vytlačania) ich národných jazykov. Hoci čelní euro-predstavitelia tvrdia, že je pripisovaná rovnaká komunikačná pozornosť všetkým jazykom, nie je to celkom tak: *de facto* sa uznáva existencia troch pracovných euro-jazykov – angličtiny, francúzštiny a nemčiny, aj keď oficiálne to euro-predstavitelia nevelmi priznávajú. Redukcia počtu jazykov by nepochybne viedla k zníženiu finančného aj organizačného bremena EÚ. Neoficiálne sa angličtina už stala jazykom číslo jeden – používa sa pri 60 % návrhoch rôznych dokumentov a samotní euro-zástupcovia jednotlivých krajín preferujú práve angličtinu ako rokovací jazyk. (Informácie zo stránky: www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=344). Zástupcovia jednotlivých krajín nie sú volení ani vyberaní na základe ich jazykových schopností, ale na základe politických názorov jednotlivých skupín, ktoré reprezentujú, hoci tí z nich, ktorí neovládajú anglický jazyk, sú v značnej nevýhode. V záujme demokratických princípov by mali byť schopní prezentovať svoje názory a postoje, hoci prostredníctvom tlmočníka alebo prekladateľa.

Hoci sa euro-predstavitelia snažia o presadenie symetrického jazykového modelu, ktorý by bolo možné aplikovať pri každej komunikačnej príležitosti, je zrejmé, že ich snaha vychádza nazmar. Angličtina má v súčasnosti výrazné postavenie (neutrálneho) pracovného euro-jazyka, aj keď tento jej status podnecuje živé diskusie v politických i iných kruhoch spoločenského života. V jej prospech hovorí jej globálnosť (resp. rozšírenosť) podmienená historickým kontextom a značná neutralnosť bez britských, amerických alebo austrálskych kultúrno-politických odtienkov a podtónov. Pojmom neutrálna angličtina sa označuje medzinárodná angličtina zbavená regionálnych variet obsahujúcich politické, spoločenské a kultúrne konotácie. Formálna podoba medzinárodnej angličtiny prevažuje na akademickej pôde a vo vedeckých kruhoch, kde je jej funkcia čisto komunikatívno-kognitívna a jej cieľom nie je napĺňanie emocionálno-estetickéj funkcie. Práve táto forma angličtiny vstupuje do jazykovej kultúry západného sveta. Kým britský kolonializmus položil základy angličtiny ako

---

³ Medzinárodná spoločnosť pre pomocný jazyk

globálneho jazyka, medzinárodná angličtina je výsledkom vytvárajúcej sa svetovej (resp. západnej) kultúry, ku ktorej prispieva intenzívny vplyv Spojených štátov, ale rozhodujúci vplyv na šírenie medzinárodnej angličtiny má jednoznačne jazykovo-kultúrna interakcia medzi neanglicky hovoriacimi⁴ komunikantami a tento fakt zmierňuje britský a americký dosah na ostatných komunikantov. V prospech angličtiny svedčí aj skutočnosť, že nerodení po anglicky hovoriaci komunikanti prevažujú nad rodenými. Angličtina na celom svete sa používa na lokálne/regionálne komunikačno-kognitívne potreby. Oponenti angličtiny tvrdia, že neutrálnosť akéhokoľvek jazyka je nedosiahnuteľný ideál, pretože každý jazyk má v sebe ukotvené informácie o svojich používateľoch. Odporcovia tiež pripomínajú, že nerodení hovoriaci sú vystavení vplyvu rôznych variet štandardnej britskej, americkej a iných, menej známych variet anglického jazyka. Ďalší silný argument hovorí, že spoliehaním sa na používanie medzinárodnej angličtiny sa rodení hovoriaci⁵ (najmä Američania) stávajú závislými od jazykových schopností iných. „Pravá“ medzinárodná angličtina zbavená lokálnych odtienkov by v budúcnosti mohla hrať úlohu supleta britskej/americkej angličtiny. Môže sa stať, že sa obe štandardné variety⁶ zmiešajú a vytvoria nadnárodnú varietu angličtiny, ktorá nahradí súčasné variety. Podľa britského jazykovedca Davida Crystala budú rodení hovoriaci vystavení dvom štandardom angličtiny – jeden bude súčasťou ich národnej a regionálnej identity, kým pomocou druhého ostanú v kontakte so zvyškom ľudskej spoločnosti. Nevyklučuje ani bilingvalitu v rámci vlastného (anglického) jazyka.

Pojmom *medzinárodná angličtina* sa zvykne označovať britská varieta angličtiny používanej v Spojenom kráľovstve⁷ a v krajinách Commonwealthu. Britská konvencia angličtiny sa dodržiava aj v Indii, Kanade, Austrálii, na Novom Zélande či v Južnej Afrike. Nazýva sa medzinárodná angličtina, aby sa odlišila od americkej variety angličtiny. Väčšina rodených hovoriacich používa americkú angličtinu a väčšina ostatných rodených hovoriacich považuje britskú angličtinu za štandard. Americká angličtina získava vo svete komunikačno-kognitívnu prevahu. Medzinárodný charakter britskej variety závisí od troch faktorov: 1. britská angličtina (resp. angličtina krajín Commonwealthu) je štandardom vo viacerých krajinách na svete čo do počtu v porovnaní s americkou angličtinou; 2. množstvo vedeckých štúdií mimo územia USA sa riadi oxfordskými zásadami a pravidlami; 3. táto varieta je oficiálnym jazykom Spojených národov a Európskej únie, zároveň sa z nej vychádza pri

---

⁴ Pod *neanglicky hovoriacimi* rozumieme komunikantov, ktorých materinským jazykom nie je angličtina.

⁵ anglicky hovoriaci

⁶ Standard British English/General American English

⁷ Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska

testovaní jazykových zručností a kompetencií pomocou *International English Language Testing System* (Medzinárodný testovací systém anglického jazyka). Britská varieta medzinárodnej angličtiny sa inštaluje do počítačov určených pre celosvetový trh. Medzi najvplyvnejšie a zároveň najznámejšie organizácie, v ktorých sa hovorí britskou varietou: sieť organizácií v rámci OSN (Spojené národy, UNESCO, UNICEF atď.), WTO (Svetová obchodná organizácia), WHO (Svetová zdravotnícka organizácia), OPEC (Organizácia krajín vyvážajúcich ropu), Interpol (Medzinárodná policajná organizácia), Amnesty International a mnohé iné. Typické pre všetky vymenované organizácie je uplatňovanie oxfordskej ortografie (napr. písanie koncovky *-ize* v slovesách *organize, recognize*, ale *analyse*). Organizácie uplatňujúce štandardnú britskú varietu vládnych dokumentov (*organise, recognise*): NATO (Severoatlantická aliancia), EÚ (Európska únia), OECD (Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj), Sekretariát Commonwealthu národov, Transparency International, Greenpeace a mnohé ďalšie. Americkou varietou (napr. rozkolísané používanie afixu *-se/-ze* v slovesách: *defense, analyze*) sa vyznačujú dokumenty USA a americkej vlády a tiež nasledovné organizácie: IMF (Medzinárodný peňažný fond), Svetová banka, Sekretariát organizácie NAFTA a mnohé iné. Prostredníctvom dokumentov a širokého diapazónu aktivít zasahujúcich takmer všetky oblasti ľudskej spoločnosti vymenovaných organizácií sa šíria variety anglického jazyka medzi používateľov angličtiny ako cudzieho (resp. druhého/tretieho) jazyka).

Summary

The article is being focused on the English language that has become the Latin of the present or so-called Lingua franca. The autor describes the situation in the world where the English has been enjoying global dominance since the second half of the 20th century. International English is being characterized together with five attempts to introduce the kind of artificial languages in order to bring order to the language „chaos“ in the world.

BÁLINTOVÁ, Helena. 2003. *Cudzí jazyky áno, ale ako? Sprievodca metódami cudzojazyčnej edukácie*. Banská Bystrica: FHV UMB, 2003. ISBN 80-8055-762-4

ČERMÁK, František. 2001. *Jazyk a jazykoveda*. Praha : Karolinum, 2001, ISBN 80-246-0154-0

ČERNÝ, Jiří. 1996. *Dějiny lingvistiky*. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-85885-96-4

KRUPA, Viktor – GENZOR, Jozef. 1996. *Jazyky sveta v priestore a čase*. Bratislava: Veda, 1996. ISBN 80-224-0459-4

MISTRÍK, Jozef. 1993. *Encyklopédia jazykovedy*. Bratislava: Obzor, 1993. ISBN 80-215-0250-9

PISÁRČÍKOVÁ, Mária et al. 1988. *Jazyková poradňa odpovedá*. Bratislava: SNP, 1988. Bez ISBN

PLINTOVIČOVÁ, Slávka. 2005. *Linguistic Equality And Linguistic Diversity: European Language Policy And The Status Of The English Language*. In: Teória a prax prípravy učiteľov AJ 3. Zborník KAA FHV UMB. Banská Bystrica: UMB FHV BB, 2005. ISBN 80-8083-148-3

RYBÁR, Ján. 1992. *Sociálno-psychologické úvahy o povahe reči a jej živote*. Bratislava: Letra & Line, 1992. ISBN 80-85513-02-1

Zoznam internetových materiálov:

<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=344>

<http://www.fhv.umb.sk/Katedry/Katedra%20anglistiky%20a%20amerikanistiky/zbornik%203/043-058plintovicova.doc>

http://en.wikipedia.org/wiki/International_English